

ΣΤΗ ΛΥΔΙΑ

Έχτες τὸ βράδι ἐστέναξα. Μὴν τ' ἀκουσες ;
Μέσα στὴ μοναξιά μου τὴ θλιμμένη,
Ἐάφνου ἢ ἀγαπητὴ μορφὴ σου ἐφάνηκε
περίλυπη, γλυκειά, συλλογισμένη.

Ἐχτες τὸ μεσημέρι ἐχαμογέλαδα.
Ἀγαπημένη μ', ὄμορφη μὴ μὲ εἶδες ;
Ἐάφνου ἢ μορφὴ σου μπρὸς μου ἐφανερώθηκε
λουσιμένη ἀπὸ τοῦ γέλου τις ἀχτίδες.

Κι ἀπὸ μακριά, κι ἀπὸ κοντὰ, καὶ πάντοτε :
Τ' εἶναι πού τὴν ψυχὴ σου ἔχει ὑφασμένη,
κ' ἔτσι πονεῖ μαζί μου, κ' ἔτσι χαίρεται
μὲ τὴ φτωχὴ ψυχὴ μου ἀνταγωνισμένη ;

Ὅμοια μὲ λύρα Αἰολικὴ πού ἀπάντησα
μιὰ χαραυγὴ στὸν ἔρημο τὸ δρόμο,
καὶ παίζει σιγανὰ κι ἀπαλοκρούεται
ἀφ' τ' ἀγριοῦ τὸν ἀνάλαφρο τρόπο.

Ληξούρι

ΙΟΥΣΤΙΝΑ

ΕΝΑ ΟΝΕΙΡΟ ΠΟΥ ΣΒΗΝΕΙ

B,

Ὅτε ἀπελπισία οὔτε ἀπογοήτευση πρέπει νὰ μᾶς κυριέψει. Ἴσια ἴσια ἢ ἀποτυχία πρέπει νὰ μᾶς κεντρίσει τὴν ὄρεξιν γιὰ τὴ δουλειά. Μὰ τὰ παθήματα πρέπει νὰ μᾶς γίνουνε μαθήματα γιὰ νὰ θεμελιώσουμε τὸ ἔργο μας στέρεο, ἀκατάβλητο, αἰώνιο. Ὑπάρχει ἕνας δρόμος, πού μπορούμε νὰ κολουθήσουμε γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σκοπὸ, δρόμος, εἶναι ἀλήθεια, στενός, ἀνηφορικός, πού χρειάζεται κάποιες θυσίες τοῦ ἐγωισμοῦ μας. Μὰ τί νὰ γίνῃ; Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἰδέα ἀπαιτεῖ νὰ ὑποχωρήσει ὁ ἐγωισμὸς μας.

1). Πρέπει νὰ τὸ πάρουμε ἀπόφαση πὼς στὰ μεγάλα πολιτικοκοινωνικά ζητήματα τὴ λύση δὲν μπορούμε νὰ τὴν ἐκβιάσουμε. Πρέπει νὰ μάθουμε νὰ δουλεύουμε καὶ νὰ περιμένουμε νὰ ὀρμάσει τὸ ζήτημά μας, πού σήμερα στέκεται καρπὸς ἄγουρος. Ἄλλο ζήτημα ἂν ἢ μεταρρύθμιση εἶχε τὰ μέσα νὰ ἐπιβάλλει τὴ λύση στὸ ἔθνος μὲ τὴ βίαια. Αὐτὸ θὰ μπορούσε βέβαια νὰ γίνῃ μόνο μέσα σὲ μιὰ ριζικὴ κοινωνικὴ μεταβολή. Σήμερα, καὶ μέσα στὸ ἀστικό σύστημα, πού διαθέτει ὅλα τὰ μέσα γιὰ μιὰ αποτελεσματικὴ ἀντίδραση, εἶναι ἀδύνατο. Ἄν ὁ ἀνατρεπτικὸς αἴφουνας κατεβεῖ καὶ στὸν τόπο μας, τότε θὰ μπορούσε ἢ μεταρρύθμιση νὰ σκεφτεῖ καὶ γιὰ μιὰ βίαιη ἐπιβολή, μὲ τὴν προϋπόθεση κάποιας ὀλικῆς δικτατορίας, πού θὰ τὴν χρησιμοποιούσε γιὰ φωτισμὸ τοῦ λαοῦ, διαδέχοντας γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὅλα τὰ μέσα πού μπορεί νὰ διαθέσει ἕνα κράτος.

2). Πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε τίς ιδέες μας καὶ νὰ παρουσιάσουμε στὸ ἔθνος μὲ πρόγραμμα ὀρισμένη καὶ σταθερό. Ὅχι μικροπολιτικὲς καὶ μικροπονηριές. Ὅχι τρικλοποδιές. Νὰ ὀρίσουμε πρῶτα τὸ γλωσσικὸ τύπο. Ἡ μεταρρύθμιση νὰ μᾶς δώσει ἕνα γλωσσικὸ ἐπέδειγμα. Νὰ ξαίρουμε γιὰ πού πρῶτα θάγων-

στοῦμε. Νὰ ξαίρει καὶ τὸ ἔθνος ὄχι νὰ φρίσουμε τὸ παιδί μόνο του νὰ φτιάσει τὴ γλώσσα, θυσιάζε θεέ ! Νὰ ποτήσουμε καὶ κάποια τόμη, νὰ μάθουμε νὰ ὑποφέρουμε λιγάκι καὶ τὴν εὐθύνη. Ὅχι, νὰ ἢ δημοτικὴ, νὰ καὶ ἢ καθαρεύουσα. Διαλέξετε, ἀνακαταστήστε, φτιάξετε γλώσσα. Θέλει μῆλον ἔπαρε, θέλει κωδώνι. Ὅχι βέβαια ἔτσι. Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης ἔχει πιά συμπληρώσει τὸ σύστημά του. Λοιπόν, τί ἄλλο χρειάζεται ; Νὰ γραφοῦνε διβλία πάνω σ' αὐτὸ τὸ σύστημα. Ὅχι νὰ εἴμαστε μικτοὶ καὶ νὰ κωμωνάμαστε τὸν ἀγνὸ δημοτικιστὴ. Καὶ νὰ μὴ θυμώνουμε, δὲ μᾶς λένε πὼς ζήταμε νὰ ὑποσκάψουμε τὴν καθαρεύουσα. Νὰ τῶχουμε καὶ γιὰ καύχημά μας μάλιστα. Καὶ, τὸ σπουδαιότερο, νὰ ποφασίσουμε τί θὰ εἴμαστε. Ἀστοὶ ἢ σοσιαλιστὲς; Αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰτὶ ἀνάλογα μὲ τίς ιδέες μας θὰ εἶναι καὶ τὸ ἰδεολογικὸ περιεχόμενον τῶν διβλίων, καὶ αὐτὸ θὰ ποτελέσει τὴ βάση ὅλης τῆς μεταρρύθμισης. Σοφὸ εἶναι βέβαια νὰ καρπώνεται κανεὶς τὰ κέρδη καὶ τῶν δύο ἰδεολογιῶν. Μὰ μεταρρύθμιση, πάνω σὲ δύο βάσεις, δὲν μπορεί νὰ στηριχτεῖ. Ἐγὼ βλέπω πὼς ἢ μεταρρύθμιση εἶχε ἐθνικιστικὸ χαρακτήρα καὶ γι' αὐτὸ τὴν εἶδαμε νὰ συνεργαστεῖ στενά καὶ μὲ ἀστικό ἐθνικιστικὸ κόμμα. Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε ἢ ἔννοια τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Θρησκείας δὲν ἀνέχεται κανεναν περιορισμὸ, καμιά νεωτερικὴ ἐρημνεία. Θέει ἢ μεταρρύθμιση νὰ ποτήσει ὀφελειότερο περιεχόμενον; τότε θὰ πάψει νὰ συνεργάζεται μὲ ἀστικά πατριωτικά κόμματα, γιὰ νὰ μπορεί, σὰ θὰ θγαίνει ὁ κ. Χατζιδάκης νὰ τὴν καταγγέλλει γιὰ ἀντιπατριωτικὴ καὶ ἀντιθρησκευτικὴ, νὰ ὑποστηρίξει ἀνετα καὶ ἀφοβα τίς ιδέες τῆς δίχως νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ δάχτυλά τῆς.

3). Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ στηρίξουμε τὴ μεταρρύθμιση πάνω σὲ μιὰ ὀρισμένη κοινωνικὴ τάξη. Ἡ μεταρρύθμιση πού ζήτησε νὰ στηριχτεῖ πάνω στὸ Βενιζελικὸ κόμμα, ἔκανε ἕνα μεγάλο λάθος γιὰτὶ εἶναι κοινὸ μυστικὸ πὼς δὲξω ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλο, οἱ περισσότεροὶ φίλοι του εἶτανε ὄχτροὶ τῆς. Ὑπάρχει ὁμως ἕνα κόμμα, πού ἔχει ἀναγράψει ἐπίσημα τὴ δημοτικὴ γλώσσα στὸ πρόγραμμά του. Εἶναι τὸ Ἐργατοσοσιαλιστικὸ κομμουνιστικὸ κόμμα. Τὸ πρῶμα εἶναι ἀπλοῦστατο. Ἡ μεταρρύθμιση, ἀποῦ συμμορφωθεῖ πρῶτητερα μὲ ὅσα σημεῖωσα παραπάνω, ἔχει ἠθικὸ χρέος νὰ συμπράξει μὲ τὸ κόμμα αὐτὸ. Ἡ συμπράξη αὐτὴ εἶναι ἠθικὴ ὑποχρέωση. Ὁ δημοτικισμὸς δὲ θὰ θγει ἀπὸ τὴ σάλα τὴν ἠλεκτροφωτιστὴ τῆς ὁδοῦ Λέκκα. Θὰ θγει ἀπὸ τὴ σάλα τῆς ὁδοῦ Εὐριπίδου. Στὴν ὁδὸ Λέκκα, καὶ στὴν ὁδὸ Σταδίου, ἢμπορεῖ οἱ ἑκατομμυριούχισσες νὰ χερσοκροτοῦνε τὰ Σοβιέτ γιὰ νὰ διασκεδάσουν τὸ πείσμα τους ἢ τὴν ἀνία τους. Μὰ ὅποιος θέλει ἀληθινὰ νὰ δουλέψει, νὰ κατεβεῖ στὴν ὁδὸ Εὐριπίδου. Τὸ κόμμα ἔχει ἀνάγκη ἀπόλυτη ἀπὸ φωτισμένους προπαγαντιστὲς, πού νὰ προπαγαντίσουν καὶ νὰ ξηγήσουν ὅλα τὰ κεφάλαια πού κλείνει τὸ πρόγραμμά του. Ἐχει ἀνάγκη καὶ τὸ ἴδιο νὰ φωτιστεῖ, πού σήμερα φαίνεται σὰ νὰ μὴν ὑποπτεῖται μερικὲς μεγάλες ἀλήθειες. Κι' ἕνα ἀπ' αὐτὰ ὁ δημοτικισμὸς. Ἀφήστε τὸ ἄκαρπο, Ἀκαδημαϊκὸ κουνεντολόγιο, διώξτε ἀπὸ κοντὰ σας τοὺς μικροκλήρους, τοὺς καιροσκοποὺς, κι ὅλους ἐκείνους πού νομίζουν πὼς δημοτικισμὸς σημεῖωει κανονικὴ ἔ-

πείδειξη σκότωμα ὄρας, ἢ ἀρριβισμό, καὶ γίνετε μιλιτὰν τοῦ δημοτικισμοῦ. Τὸ κόμμα ὠργάνωσε τώρα ἐκπαιδευτικὸ τμήμα: ὄριστε νὰ διδάξετε στὶς μάζες τὸ δημοτικισμό. Γιατὶ αὐτὲς οἱ μάζες θὰ σᾶς νιώσουνε, αὐτὲς θὰ ἐπιβάλλουνε τὸ δημοτικισμό καὶ μὲ τὸ αἷμα τους. Οἱ ἐκατομμυριοῦχοι, ποὺ σᾶς θαμάζουνε τώρα, θὰ τραβηχτοῦνε τῆ στιγμῇ τοῦ κινήτου. Μὴ ζητᾶτε νὰ ψαρέψετε ἀπαδούς ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἔχουνε κανένα φυσικὸ δεσμό μὲ τὸ δημοτικισμό. Αὐτοὶ δὲ θέλουνε ἄς ἔρθουνε μαζί μας. Παλαίψετε νὰ κερδίσετε τὸ λαό, ποὺ τώρα τὸν κρατᾶει στὰ νόχια τῆς ἢ καθαρῆουσας.

4). Κυκλοφορήστε βιβλία, ἐφημερίδες, περιοδικά, ἰδρύστε νηπιασθὰ σχολεῖα, ὠργανώστε διάλεξεις, γιορτὲς, θέατρα, προπαγανδιστικὰ ταξίδια στὶς ἐπαρχίες, στὰ χωριά, καταρτίσετε σὲ κάθε πόλη, σὲ κάθε χωριό, ὄμιλους, τμήματα, κέντρα, πλέξτε ἕνα δίχτυ ποὺ νὰ κλείσει μέσα ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Προσπαθήστε νὰ μπειτε μέσα στὰ ἐργατικὰ σωματεῖα, κήρυκες τοῦ Δημοτικισμοῦ. Βγῆτε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀσφυκτικὴ ἀτμοσφαῖρα τοῦ ὄμιλου σας στὸν ἡπαιθρο, νὰ ἀνασῶνετε καθαρὸ ἀέρα. Ὅπου βοήθετε τέτοια ὁνάνωση νὰ προϋπάρχει, ἀγκαλιάστε τὴν, δώστε τῆς τὰ μέσα νὰ ἀναπτυχθεῖ. Νὰ ὁ «Νουμάς», εἶναι μιὰ ὄργάνωση, ἔχει παρελθόν, ἔχει παράδοση, ἔχει Πανελλήνιο κύρος, κατάντησε πρὸ θεοῦ, καὶ ὑπορεῖ νὰ γίνῃ ἕνα τρομερὸ ὄργανο γιὰ τὸν ἀγῶνα. Νὰ στερεωθεῖ ὁ «Νουμάς» καὶ νὰ φτάσῃ ὡς τὴν τελευταία καλύβα, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸ καινούριο Βαγνήλιο. Μὴ μᾶς ἀντιτάξετε πὼς δὲν ἔχετε τάχα τὰ μέσα γιὰ μιὰ τέτοια πλατεῖα προπαγάντα. Ἔπαινε κάποιε ἐποχὴ ποὺ τὰ εἶχατε, μὰ ἀντὶ νὰ τὰ μεταχειρισητε, φωνάζατε κοσμή, μιλιὰ, σιγὰ σιγὰ μὴ μᾶς πᾶν ἄνθρωποι οἱ καθαρῆουσάνοι.

5). Ἡ Μεταρρύθμιση πρέπει νὰ παρουσιαστῇ ὁλοκληρωτικῇ, σὲ ὅλους τοὺς κύκλους τῆς ἐκπαίδευσης, μὲ ὄγκο, καὶ μὲ τρόπο ποὺ νὰ νιώσει ἀμέσως ὁ λαὸς πὼς κάτι ἀληθινὰ μεγάλο, κάτι ἀληθινὰ καινούριο μπήκε στὴ θέση τοῦ παλιοῦ. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ μπεῖ στὰ σχολεῖα συνολομένη μὲ ὁλόκληρο πρόγραμμα ἀπὸ ριζικὲς ἐκπαιδευτικὲς μεταβολές, ποὺ νὰ κάνουνε τὰ σχολεῖα νὰ πάρουνε τέλεια ἀλλιώτικη ὄψη, σὲ τέτοιο βαθμὸ, ποὺ ὁ κόσμος νὰ νιώσει πὼς τὸ ζήτημα δὲν εἶναι νάντικαταστήσου με ἕνα βιβλίον μ' ἕνα ἄλλο βιβλίον, πρὸς πὼς μιὰ ἀληθινὴ ἄθυσσο χωρίζει τὸν παλιὸ κόσμον ἀπὸ τὸ νέο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ἢ μεταρρύθμιση νὰ συνοδευτεῖ καὶ μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀνακούφιση τοῦ λαοῦ. Ὅλα χάρισμα, τοὐλάχιστο στὴν ἀρχή: χάρισμα τὰ βιβλία, χάρισμα ἢ ἐγγραφή, ἢ γραφικὴ ὄψη, ἀκούει καὶ τὰ ρούχα τῶν παιδιῶν, καὶ ἡ τροφή τους, ὅσο εἶναι δυνατό. Ἔτσι θὰ πιστέψουνε ὅλοι πὼς μπήκανε ὁ ἕνας ἀλλιώτικος κόσμος. Τὰ ἡμίμετρα καὶ οἱ ἐπιφύλαξεις, ἀντὶ νὰ εὐκολύνουνε, δυναμώνουνε τὴν ἀντίδραση. Ὅταν εἶναι νὰ κολεμήσῃ ἕνα βιβλίον, εἶναι νὰ νάντιδράσῃ. Ἐνὰ ὁλόκληρο οἰκοδόμημα σοῦ πέφτει δύσκολο νὰ τὸ ρηξῆς.

6). Ἡ μεταρρύθμιση πρέπει νὰ σιαστῇ κάτω ἀπὸ ἕνα μεγάλο ὄνομα. Τῶν ἡμερῶν; Γιὰ σήμερον, ἐγὼ δὲ βλέπω ποὺ ἄλλο ὄνομα θὰ μπορούσε νὰ δώσει κύρος στὴ μεταρρύθμιση, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ψυχάρη. Ὅχι ὁ ἀληθινός. Μὴ βλέπετε πὼς τὸν ὀρίζουνε. Στὸ

βάθος ὅλοι τὸν σέβονται. Καὶ δίπλα του ἐπιτελεῖα, ἐπιτελεῖα. Ὅ,τι διαλεχτό, ὅ,τι ἠθικό, ὅ,τι γερό, ὅ,τι δυνατὸ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ δημοτικισμός.

7). Ὅσο νὰ γεννηθεῖ τὸ σχολικὸ βιβλίον ποὺ ὀνειρευόμαστε, προτιμότερο εἶναι νὰ γίνῃ μιὰ ἐκλογή ἀπὸ τὴ λογοτεχνία μας. Ἄς διαλέξουμε ὅ,τι μπορεῖ νὰ δώσουμε στὸ παιδί. Καὶ συνάμα ἄς περιμένουμε τὸ μεγάλο σχολικὸ δημιουργό.

Αὐτὰ προτείνω ἐγὼ. Τώρα θὰ μὲ ρωτήσετε: Καὶ ἡ δημοτικὴ ὠρισμένα πρέπει νὰ μείνῃ στὰ σχολεῖα. ναὶ ἢ ὄχι; Κ' ἐγὼ σᾶς λέω: Καὶ νὰ μείνῃ, τὸ ζήτημά μας δὲ λύνεται. Καὶ νὰ βγῆ, τίποτα δὲ χάνουμε, ἀμὰ ἔχουμε ὄρεξη νὰ δουλέψουμε. Γιατὶ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι μόνο γλωσσικό. Εἶναι καὶ κοινωνικό. Τὸ σημερινὸ κοινωνικὸ σύστημα, ποὺ μᾶς ἔδωκε τὴν καθαρῆουσας, δὲν μπορεῖ τὸ ἴδιον νὰ χωρέσῃ τὸ δημοτικισμό. Ἡ τὸ κοινωνικὸ σύστημα πρέπει νὰ πλατύνῃ, ἢ ὁ δημοτικισμός νὰ στενεύῃ μὲ ἀβίβραστες πρὸς τὴ φύση του ὑποχῶρες. Αὐτὸ θὰ εἶταν ὀλέθριο.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Τὰ περίφημα δώδεκα σονέτα, ποὺ ὁ μεγάλος Ἴταλὸς ποιητὴς Ι. Καρριούτσι, μὲ τὸν τίτλον Σάιρα (Αὐτὸ θὰ πετύχει) ἔγραψε, βγήκανε σὲ βιβλίον, σὲ μιὰ πολὺ πετυχημένη Ἑλληνικὴ μετάφραση τοῦ κ. Αγγ. Γ. Μακρῆ. Τὸ βιβλίον ἔχει πρόλογον πολυσέλιδον καὶ σχόλια ἱστορικὰ καὶ κριτικὰ στὸ τέλος, ἀπαραίτητα γιὰ νὰ νιώσει κανεὶς τὰ σονέτα, ποὺ ὅλα, καθὼς εἶναι γνωστό, στηρίζονται πάνω σὲ ἱστορικὰ γεγονότα. Κρίμα μοναχὰ ποὺ καὶ ὁ πρόλογος καὶ τὰ σχόλια εἶναι γραμμένα σὲ μιὰ κακὴ καὶ ἀντιπαθητικὴ καθαρῆουσας, ἐνῶ στὴ μετάφραση τῶν Σονέτων ὁ κ. Μακρῆς δείχνει πὼς ἀγαπᾷ καὶ ξαίρει ἀρχετὰ καλὰ τὴ Δημοτικὴ. Ἀπὸ τὰ σονέτα, γιὰ δείγμα, δημοσιεύουμε τὸ πρῶτον:

Ὁ ἥλιος λάμπει στὰ βουνὰ στὴ Βοργόνη,
καὶ στὸ Μάρνη γιὰ τὸν τρύφο φωτᾷ
τὴν Πικάρδικη γῆ, ποὺ ἀργεῖ, ζητᾷ
τ' ἀλέτρι, γιὰ τὴ νέε σπορὰ νὰ ὀργᾶνε.

Στ' ἀμπέλια τὸ κλαδευτήρι ξαμῶνει
σὸν τσεκούρι, μ' ὀργῆ, λὲς κ' αἷμα στάει
γαῖες ἔρμες σὲ δύση ἄλικη κοιτᾷ
ὁ ὀργωτής, ποὺ τὸ μάτι πλάνο ἀσκᾶνει.

Τὰ βούκνετρα, στὰ βῶδια, ποὺ μουγκρίζουν,
τινάζει καὶ στριφογυρίζει, ἀδράζει
τὴ λαβὴ καὶ κρατᾷ: Ἐμπρός, Γαλλία, ἴσα!

Τρίζει τᾶλετρι σταύλαμα, καπνίζον
οἱ κάμποι σκοτεινὸς ὁ ἀγέρας βράζει
φωτᾶσματα μὲ τοῦ πολέμου λύσσα.

— ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΪ-ΤΙΔΟΥ: Διηγήματα, (τόμ. Α'), ἐκδ. Ι. Σιδέρη, ὄχι. 6. — Γι' αὐτὸ τὸ βιβλίον τοῦ Σιαθῆτη δημοσιογράφου, ποὺ τὰ διηγήματα εἶναι ἀντικειμενικὰ ἀποδομένα δὲ καὶ καὶ σὲ κα-